

روایت امام باقر(ع) از وجه تسمیه امام سجاد/ مناجات انجیلیه سیدالساجدین(ع)

مناجات انجیلیه مفصل ترین مناجاتی است که از امام سجاد (ع) نقل شده است و وجه تسمیه آن این است که فقرات این دعا شبیه...

مناجات انجیلیه مفصل ترین مناجاتی است که از امام سجاد (ع) نقل شده است و وجه تسمیه آن این است که فقرات این دعا شبیه اکثر فقرات و مواظظ انجیل است که بر حضرت عیسی (ع) نازل شده و نه انجیلی که هم اکنون بین نصاری است. امام سجاد (ع) چهارمین امام شیعیان است. ایشان دوران رشد خود را در عهد امامت امام مجتبی (ع) و پدر خود حسین بن علی (ع) سپری کرد. در کربلا حاضر شد، اما به دلیل بیماری نتوانست در جنگ شرکت کند. پس از آن قریب 34 سال (تا سال ۹۴ قمری) رهبری شیعیان را بر عهده داشت. این دوره، دوره ای سخت بود و شیعیان به شدت تحت فشار امویان قرار داشتند. آن حضرت از راه های گوناگون توانست شیعیان خالص را در اطراف خویش گرد آورد و راه را برای فرزندش امام باقر (ع) باز کند. از مهم ترین یادگارهای امام سجاد (ع) دعاهاى آن حضرت است که مشحون از مفاهیم عالی اخلاقی و عبادی و سیاسى است. مجموعه این دعاها به صورت کتاب بسیار نفیسی به نام 171#& صحیفه کامله سجادیه& نقل شده است. و رساله ای هم از آن حضرت به جا مانده که به نام 171#& رساله حقوق& معروف است.

زندگینامه امام سجاد(ع)

امام سجاد (ع) فرزند حضرت امام حسین (ع) و شهربانو، چهارمین امام شیعیان می باشند که در سوم شعبان سال 38 ه. ق زاده شدند. نام مبارک ایشان علی و مشهورترین القاب ایشان 171#& زین العابدین& و 171#& سجاد& می باشد.

دوران کودکی را در مدینه سپری کردند و مدت دو سال از امامت جدش، امیرمؤمنان(ع) و 10 سال از امامت عمویش، امام حسن مجتبی(ع) و 10 سال از امامت پدر بزرگوارش، امام حسین(ع) را درک نمودند. در محرم سال 61 هجری قمری در جریان قیام امام حسین (ع)، در سرزمین کربلا حضور داشت و پس از آن فاجعه دردناک به امامت رسیدند که به مدت 34 سال به طول انجامید. امام سجاد (ع) در سال ۹۴ ق. به تحریک ولید بن عبد الملک مسموم گردید و به شهادت رسید و پیکر مطهرش در کنار امام مجتبی (ع) در بقیع مدفون شد.

سیره اخلاقی امام سجاد (ع)

پیشوای چهارم شیعیان، انسانی کامل و برگزیده حق و در همه جهات اخلاقی، عبادی و علمی به اوج کمال رسیده و نمونه مجسم و عینی قرآن و رسول خدا(ص) بود. در دوران سیاه حکومت اموی که ارزشهای انسانی و فضائل اخلاقی به فراموشی سپرده شده و مردم به جای مشاهده زهد، ساده زیستی، تواضع، نوع دوستی، نرم خوئی و رعیت پروری از زمامداران خود به عنوان خلیفه پیامبر(ص)، شاهد دنیا طلبی، اشرافیت، تجمل گرایی، خود محوری و بزرگ بینی آنان بودند، آن امام همام، چون خورشیدی فروزنده درخشید و وجودش مجمع همه فضائل و ارزشهای فراموش شده گشت؛ چنانکه دوست و دشمن را به تحسین واداشت.

امام باقر(ع) در مورد علت ملقب شدن پدر بزرگوارش به لقب (سجاد) می فرماید: او را سجّاد نامیدند، چون: هیچگاه نعمتی را به یاد نمی آورد مگر آن که سجده می کرد؛ هیچ وقت آیه ای از قرآن را که سجده (واجب یا مستحب) داشت نمی خواند مگر آن که سجده می کرد؛ خداوند هیچگاه بدی و ناگواری را از او دفع نکرد مگر آن که سجده کرد، هیچ زمان از نماز واجب فارغ نشد مگر آنکه سجده کرد، هیچگاه بین دو نفر را اصلاح نکرد مگر آن که سجده کرد، (بر اثر فزونی این سجده ها) آثار سجده در تمامی مواضع سجود آن حضرت نمایان بود.

امام چهارم همچون سایر امامان علیهم السلام، شجاع، دلیر و ظلم ستیز بود. موضع سخت و سخنان کوبنده آن حضرت در برابر ستمگران خودکامه ای همچون عبیدالله، یزید و عبدالملک بهترین گواه قوّت روحی و شجاعت آن بزرگوار در جریان های بعد از واقعه کربلا و دوران امامت آن امام همام است.

مناجات انجیلیه در برخی از کتب امامیه از جمله در کتاب الصحیفة الثالثة السجادية تألیف علامه میرزا عبد الله اصفهانی نقل شده که قبل از نقل متن مناجات، توضیحات ایشان را به عنوان مقدمه ای در مورد این مناجات شریفه نقل می کنیم:

«#مناجات انجیلیه مفصل ترین مناجاتی است که از امام سجاد (ع) نقل شده و من آن را در کتابی از مولفات قدامت امامیه (رضوان الله علیهم اجمعین) دیده ام. این دعا معروف به انجیلیه است و وجه تسمیه آن این است که فقرات این دعا شبیه اکثر فقرات و مواظظ انجیل است که بر حضرت عیسی (ع) نازل شده و نه انجیلی که هم اکنون بین نصاری است.

گفتنی است که مضامین عالی این مناجات و سبک و سیاق عبارات آن خود قوی ترین دلیل بر صحت صدور آن از لسان معصوم است و حتی اگر سند آن ضعیف هم باشد خود این مضامین بر صحت صدور آن از معصوم کفایت می کند. وانگهی برخی از متاخرین و متقدمین علما این مناجات را در کتابهای خود نقل کرده اند از جمله صاحب انیس العابدین، همچنین المولی الجلیل مولانا محسن الکاشانی معاصر (قدس سره) آن را در کتاب ذریعة الضراعة نقل کرده است. «#

اوضاع سیاسی در دوران امامت ایشان

امام سجاد(ع) در محرم سال 61 هجری، در سرزمین کربلا حضور داشت و پس از آن فاجعه دردناک به امامت رسید و با توجه به وضعیت زمان و اختناق حاکم در آن دوران، اقدام به یک سلسله برنامه های ارشادی و فرهنگی و مبارزات غیرمستقیم نمود.

ماجرای نهضت کربلا، یک حادثه بزرگ سیاسی بود که امام سجاد(ع) در پیدایش آن و ابلاغ پیام شهیدان و پیگیری نتایج نهضت نقش اصلی را داشت، آن حضرت پس از ماجرای خونین عاشورا، چه هنگام اسارت و چه هنگام بازگشت به مدینه، در هر فرصتی مردم را نسبت به طاغوت عصر، یزید بن معاویه با خطبه های خویش آگاهی می بخشید، خطبه غزا و کوبنده او در شام، یزید و حکومتش را رسوا نمود و ماهیت پلید حکومت خودکامه او را افشا کرد.

امام سجاد (ع) با این که پس از واقعه کربلا جامعه اسلامی را گرفتار ترس و یاس می دید و کسی را نمی یافت که تربیت کند و دانش خویش را به او بسپارد ولی از پای ننشست و با دعا و نیایش مطالب عمیق و مضامین ارزنده و گرانقدری را به جامعه اسلامی به ویژه شیعیان منتقل ساخت. تداوم بخشی و تفسیر درست حادثه عاشورا و جلوگیری از تحریف آن، پرورش رهبر آینده امت اسلامی حضرت باقرالعلوم (ع)، نشر معارف قرآن و فرهنگ اسلام در قالب دعا و نیایش، نظارت و هدایت اندیشمندان و فقها و قزای جامعه اسلامی، حمایت سیاسی، مادی و معنوی از بردگان به عنوان مظلوم ترین گروههای اجتماعی و تلاش برای هدایت و آزادی آنان از مهمترین اقدامات امام سجاد (ع) پس از عاشورا و در دوران امامت ایشان به شمار می رود.

گوشه ای از فضایل امام(ع)

آن حضرت با عنوان زین العابدین و سجاد خوانده می شود: خداوند در حدیث لوح - که آن نامه ای از سوی خدا به پیامبر اکرم(ص) است - او را چنین معرفی کرده است: «#سَيِّدُ الْعَابِدِينَ وَ زَيْنُ الْوَلِيَّائِي الْمَاضِينَ«؛ او آقای عبادت کنندگان و زینت اولیای پیشین من است.

امام سجاد (ع) در عین آن که زینت عبادت کنندگان و بزرگمرد عبادت و سجده بود، مجاهد بزرگ فی سبیل الله نیز بود؛ او در عین آن که مظهر علم و اندیشه و معرفت بود، تواضع ویژه ای داشت و در یک کلمه کانون همه کمالات انسانی و ارزش های والای معنوی بود. از نشانه های عقل و دینداری در شخص، اخلاق است؛ زیرا اخلاق تجلیگاه عقلانیت و دینداری انسان بوده و امام سجاد (ع) در این زمینه الگوی تمام عیار است. آن امام بزرگوار مظهر تقوا، صداقت، حیا، خوش رویی، تواضع و فروتنی، تکریم فقرا، زهد و بردباری بود.

امام سجاد (ع) در حوزه عمل فردی و اجتماعی سرمشق اخلاق پسندیده بود. اخلاق قرآنی در سیره و روش عینی و عملی زندگی ایشان نمود یافت و آن حضرت همان گونه که در برابر خداوند زین العابدین و سیدالساجدین بوده در برابر مردم نیز سیدالکرام بوده است.

دعاها و تألیفات امام سجاد (ع)

به دلیل فضای خفقانی که پس از واقعه عاشورا در بلاد اسلامی به ویژه مدینه حاکم بود، امام سجاد(ع) از طریق دعا به نشر معارف قرآن و فرهنگ اسلامی پرداخت که مهمترین آن «#«#صحیفة سجادیه«#؛ مشتمل بر 54 دعا است که دعای بیستم آن دعای «#«#مکارم الاخلاق«#؛ و دعای «#«#چهل و هفتم«#؛ دعای عرفه از ادعیه مشهور در بین عموم می باشد. صحیفة

سجادیه در ضمن دعا، معارف اسلام، سیاست اسلام، اخلاق اسلام، اجتماعیات اسلام، حقانیت شیعه، حقانیت اهل بیت (ع)، انتقاد از ظلم و ظالم، سفارش به حق و حقیقت، و بالاخره يك دوره معارف اسلامی را آموزش می دهد. صحیفه ای که محققین، اسم آن را اخت القرآن، انجیل اهل بیت و زبور آل محمد نهاده اند.

«#مناسك حج؛ نیز یکی دیگر از کتب آن حضرت است که فرزندان آن حضرت این کتاب را نقل کرده اند. از دیگر آثار گرانسنگ آن حضرت که جامع آداب سلوك فردی و اجتماعی است و محور شرح و بسط زیادی قرار گرفته است، رساله حقوق آن حضرت است. عنوان یکی دیگر از آثار آن حضرت،«#الجامع في الفقه؛ است که ابوحمزه ثمالی آن را نقل کرده است. کتاب دیگری که توسط ابوحمزه ثمالی نقل شده است«#صحيفة الزهد؛ نام دارد. همچنین«#کتاب حدی؛ توسط داود بن عیسی از آن حضرت نقل شده است.